

ביאורים

כיוון שמופתים אינם הוכחה ודאית לנבואה, אין אפשרות להסתמך עליהם מצד עצמם. אנחנו לא מאמינים לשום אדם שהוא נביא, בגלל התפעלות והתלהבות מהמופת - חיווי העתיד דרך כלל, אותו הוא עושה. אנחנו מאמינים לו בגלל סיבה אחת ויחידה: בגלל שהתורה עצמה מצווה עלינו להאמין לו, למרות שייתכן שהוא מרמה אותנו. באותה מידה שאנחנו מצווים להאמין לשני עדים, לא בגלל שאנחנו מותרשים מהם שהם דוברי אמת (למרות שאנו כן חותרים לכך), אלא רק בגלל שהתורה ציוותה עלינו כך.

התורה הזו שמצווה עלינו, היא בעצם נבואת משה. משה, הנביא שאין ספק בנבואתו, נותן תוקף ומשמעות לכל שאר הנביאים. כיוון שמשה נותן את התוקף לכל הנביאים, לכן לא ייתכן שנביא אחר יסתור את נבואת משה, שהרי הוא יונק ממנו את כל כוחו. נבואת משה איננה שקולה לשאר הנבואות, אלא יש בה ודאות מוחלטת, ולכן לא ייתכן שתהיה סתירה בינה לנבואות אחרות. סתירה כזו מעידה בבירור שהנביא הסותר את דברי משה, נביא שקר הוא, למרות שהוא אישיות רוחנית נעלה וגם בעל מופתים. תוכן הנבואה שלו מוכיח, שהמופתים שלו נעשים בדרך כישוף, ואסור לנו להתפעל מהם. בזה מסביר הרמב"ם, שהצורך בייחודיות של נבואת משה מבטיח את נצחיות התורה.

הרחבות

• הכלית אותותיו של נביא השקר

וְאֵינוּ יוֹדְעִין בְּיַחְדָּו שְׂאוֹתֵן הָאוֹתוֹת בְּלֹאט וְכִשּׁוֹף הֵן. אם נביא זה הוא נביא שקר, מדוע הקב"ה נתן בידו כוח לעשות אותות ומופתים? תשובה לכך ניתן למצוא בדברי הרמב"ם במקום אחר: "ואין לחוש לנבואתו ולא נבקש ממנו מופת, ואפילו עשה מופתים אשר לא שמענו מופלאים כמותם... אין לחוש לאותם המופתים, לפי שסבת קיום אותם המופתים מה שאמר הכתוב "כי מנסה ה' אלהיכם אתכם לדעת ה'יִשְׁכֶם אוהבים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם" (דברים יג, ד) [הקדמה למשנה ב].

יסוד זה עדיין אינו ברור. האמנם ה' צריך לנסות את בני האדם כדי לדעת אם הם עובדים אותו בלב שלם? הרמב"ם דוחה טענה זו שכן הקב"ה יודע מה בלבו של אדם, ולכן מבאר את מטרת הניסיונות באופן שונה. הניסיון אינו נעשה כדי שה' ידע, אלא כדי שבני אדם יראו את הניסיון ואת עמידת האדם בו, וילמדו ממנו את הדרך הישרה. אם-כן, מטרת ניסיון העם בנביא השקר היא שידעו אומות העולם "את מידת ודאותכם בתורתו יתעלה והשגתכם את אמיתתו, ושאין אתם מרוגזים על-ידי מרמה של רמאי (נביא השקר), ואין אמונתכם באל מתערעת". לאחר ההתבוננות בעמידת העם בניסיון נביא השקר, "יסמוך על זאת כל מבקש אמת ויבקש אמונות שתהיינה יציבות במידה כזאת שלא ישים לבו אל מי שמבצע נס" [מורה נבוכים ג, כד].

• חומרתו של נביא השקר

לא תִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי הַנְּבִיאִים הַהוּא. הבאנו לעיל (הרחבות - יום כ"ז טבת) את דברי ספר החינוך שביאר כי רק על ידי הנבואה ניתן להגיע לידיעת האמת המוחלטת, לכן הנביא נשלח להורות לעם את הדרך הישרה. על פי זה מבאר ספר החינוך גם את חומרתו של נביא השקר: "לפי שיהיה בזה חורבן גדול ורעה רבה בדתנו המקודשת והשלמה, כי עיקר האמת... המגיע אל בני אדם הוא על ידי הנביאים, והתורה תצונו להאמין בהם וללכת אחר עצתם הנכונה ודעתם השלמה. ועל כן בקום בני בליעל (נביאי השקר) לאמר דברים שלא ציום השם יוציאיו לעז בנבואה... ויפקפק בסיבתם (בגללם), לב כל העם אף בנביאי האמת" [מצוה תקיז]. מתוך כך מתברר יותר מדוע עונשו של נביא השקר חמור כל כך, כמו שיבואר בדברי הרמב"ם להלן [יסודי התורה ט, א].

ב, נמצאת אומר, שְׁכָל נְבִיאֵי שִׁיעֵמַד אַחַר מֹשֶׁה רַבְּנוֹ - אֵין אֲנוּ מְאֲמִינִין בּוֹ מִפְּנֵי הָאוֹת הַאֲמַנְתָּ נְבִיאֵי לְבָדוֹ, כְּדִי שְׂנֵאמֹר: אִם יַעֲשֶׂה אוֹת, נִשְׁמַע לוֹ לְכָל מָה שִׁיאֲמֹר; אֲלָא מִפְּנֵי הַמִּצְוָה שֶׁצִּוְּנוּ מֹשֶׁה בְּתוֹרָה, וְאָמַר: אִם נִתֵּן אוֹת, "אֵלֶי תִשְׁמָעוּן" (דברים יח, יט). כְּמוֹ שֶׁצִּוְּנוּ לְחַתֵּךְ הַדְּבָר עַל פִּי שְׁנֵי עֲדִים, וְאָף עַל פִּי שְׂאִין אֲנוּ יוֹדְעִין אִם אָמַת הַעִידוּ אִם שֶׁקֶר, כִּךְ מִצְוָה לִשְׁמַע מִזֶּה הַנְּבִיא, וְאָף עַל פִּי שְׂאִין אֲנוּ יוֹדְעִין אִם הָאוֹת אָמַת אוֹ בְּכִשּׁוֹף וְלֹאט.

ג, לְפִיכֶךָ, אִם עֵמַד נְבִיא וְעֲשֶׂה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים גְּדוֹלִים, וּבִקֵּשׁ לְהַכְחִישׁ נְבוּאָתוֹ שֶׁלְמֹשֶׁה רַבְּנוֹ - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאֲנוּ יוֹדְעִין בְּיַחְדָּו שְׂאוֹתֵן הָאוֹתוֹת בְּלֹאט וְכִשּׁוֹף הֵן; לְפִי שֶׁנְּבוּאָת מֹשֶׁה רַבְּנוֹ אֵינָה עַל פִּי הָאוֹתוֹת כְּדִי שֶׁנְּעַרְףֹ אוֹתוֹת זֶה לְאוֹתוֹת זֶה, אֲלָא בְּעֵינֵינוּ רְאִינוּהָ וּבְאֲזִינֵינוּ שִׁמְעָנוּהָ כְּמוֹ שֶׁשְׁמַע הוּאֹ.

ג, הָא לְמָה הַדְּבָר דּוֹמָה? לְעֲדִים שֶׁהַעִידוּ לְאָדָם עַל דְּבַר שְׂרָאָה בְּעֵינֵינוּ שְׂאִינוּ כְּמוֹ שְׂרָאָה - שְׂאִינוּ שׁוֹמְעִים לָהּ אֲלָא יוֹדְעִים בְּוֹדָאֵי שְׁהוּ עַדֵי שֶׁקֶר.

ג, לְפִיכֶךָ אָמַרְהָ תוֹרָה, שְׂאִם בָּא הָאוֹת וְהַמוֹפְתִים, "לֹא תִשְׁמַע אֶל דְּבַרֵי הַנְּבִיאִים הַהוּא" (שם יג, ד); שְׁהֵרִי זֶה בָּא אֲלֵיךָ בְּאוֹת וּמוֹפְתִים לְהַכְחִישׁ מָה שְׂרָאִיתָ בְּעֵינֵיךָ. וְהוֹאִיל וְאֵין אֲנוּ מְאֲמִינִים בְּמוֹפְתִים, אֲלָא מִפְּנֵי הַמִּצְוָה שֶׁצִּוְּנוּ מֹשֶׁה, הֵיאָךְ נִקְבַּל מְאוֹת זֶה שֶׁבָּא לְהַכְחִישׁ נְבוּאָתוֹ שֶׁלְמֹשֶׁה, שְׂרָאִינוּ וְשִׁשְׁמָעֵנוּ?

בְּיַחְדָּו - כאן משמעו: בבירור. שְׁנַעֲרַף - שנסווה. כְּמוֹ שֶׁשְׁמַע הוּא - מאותו מקור, אך לא באותה מדרגת נבואה (מור"ב, לג).

הצלחה ולזיווג הגון עבור חגית בת בתיה הי"ו